

Život - jeho místo ve světě

Už archaičtí lidé považovali živý bytosti a život vůbec za samozřejmé skutečnosti světa, v němž žili; velmi často měli za živé i skutečnosti, o kterých my dnes s určitostí víme (či se domníváme vědět), že živé nejsou. Ale i oni dávni naši předkové věděli (nebo se domnívali vědět), že některé skutečnosti opravdu živé nejsou, zejména to byli uhynulí živočichové, často člověkem zabití. Nicméně o bozích byli přesvědčeni, že jsou živí – a ty pravé bohy považovali dokonce za nesmrtelné. Takže pro ně byl svět, v kterém či do kterého se narodili, rozhodně oživený. Musíme se tedy tázat, odkud se to vzalo, že dnes se někteří přemýšliví lidé, zejména vědci (přírodovědci) mají své pochybnosti o tom, zda se můžeme domnívat, že život resp. oživenost je něco, co není nebo nemusí být ve světě, jak jej dnes známe, doma. Vyjádřil to v minulém století velmi ostře třeba anglický fyzik a astronom James Jeans (*The Mysterious Universe*). Ale ptejme se: jak vůbec mohlo dojít k tomu, že si vědec jako Jeans položil otázku, není-li život v našem Vesmíru vlastně cizincem? A pokusme se nejprve pochopit něco mnohem běžnějšího a nepochybně mnohem staršího: jak dochází k tomu, že si prostý člověk někdy připadá v tom mnohem menším světě, kde žije, jako cizinec? Tam jsme nakloněni to vyložit buď velmi zlými okolnostmi (tedy jako mimořádnost – takový člověk si zoufá pod tlakem naprosto nepříznivé situace) nebo poruchou duševní rovnováhy (tedy opět jako abnormitu, která může být vysvětlena různě, nejen jako důsledek choroby – viz např. Camus). V případě vědce a také téměř zvláštního „filosofa“ však nemůžeme vystačit s takovým druhem vysvětlení, ale musíme se tázat na jeho důvody. Jeans takové možné důvody uvádí: život je v našem Vesmíru zřejmě velmi vzácný, je rozhodně vzdálen tomu, aby se mohl stát pravidlem. A to už jen proto, že v celém obrovském vesmírném prostoru je téměř všude šílený mráz, zatímco tu a tam na některých místech je zase šílený žár; a navíc je všude spousta pro život ničivého záření. A tak vědec stojí před otázkou: není život v tomto Vesmíru jen jakýmsi náhodným omylem? I když ne omylem (také by bylo nejasné, odkud se tedy vzal?!), tak jako pouze nedůležitý, okrajový jev. Jeans nakonec našel jakýsi kompromis: v poukazu na vládu matematiky – tedy něčeho, co by se neobešlo bez „ducha“ – by mohl člověk najít v tomto světě domov, za předpokladu, že má pro matematiku smysl a nadání. To ovšem moc přesvědčivě nezní. Ale ať už se život v tomto Vesmíru vzal odkudkoli, žije a pokračuje v životě velmi usilovně a téměř úporně, i když vždy riskantně. Můžeme to vyložit tak, že o problematičnosti a rizikovosti života jako takového nemá ani ponětí, takže se k tomu nikterak nerozhodl a nerozhoduje. Jenže člověk už se pozvedl nad pouhou animálnost a musím se rozhodovat vědomě, a musí k tomu mít důvody, sice své vlastní, ale co možná platné. Má pocítit jen osobní solidárnost se všemi živáčky, které má kolem sebe, anebo je má zradit a trvat na tom „poznání“, že sám život je jen velkým omylem?

(Písek, 140702-2.)